

Mező Ferenc

Az „esélyteremtés” többszemponútú elemzése és (nemcsak) pedagógiai vonatkozásai

Voltaire 1764-ben megjelent *Dictionnaire philosophique* című művében arra int, hogy mielőtt társalogni kívánunk valamiről, először definiáljuk fogalmainkat, különben sosem értjük meg egymást (Voltaire, 1764). Ez a tudományos-ismeretterjesztő stílusú kommunikáció során egy-egy diszciplínán belül is alapvető követelmény, az olyan, több tudományterület kontextusában is előforduló kifejezés, mint az „esélyteremtés” kapcsán pedig különösen fontos a szó és implicit jelentéstartalmának, korrelátumainak a tisztázása. Az alábbiakban az „esélyteremtés” etimológiai, nyelvtani, pszichológiai, matematikai, statisztikai, etikai, jogi, fogyasztóvédelmi és általános módszertani vonatkozásait foglaljuk össze.

Az esélyteremtés etimológiai, nyelvtani vonatkozásai

Az „esélyteremtés” kifejezés nyelvi hátterét tekintve az alábbi megállapításokat tehetjük:

Etimológiai megközelítés: Az „esélyteremtés” kifejezés az „esély” és a „teremtés” szavakból álló szókapcsolat körülbelül a 12. századtól. A nyelvújítás egyik produktumának tekinthető „esély” szót Jósika Miklós képezte 1853-ban az „esik” igéből, a véletlen eshetőséget kifejező francia „chance” (sansz) szó magyar megfelelőjeként (Grétsy, 2002). A „chance” pedig az „esik” jelentésű latin „cadere” szóból származik, és a játékkocka kiszámíthatatlan esésére utal (lásd: Magyar etimológiai szótár, s. a.). Az idők során a jelentése némileg módosult, tágult. A magyar nyelv Ittész (2021) által szerkesztett nagyszótára szerint az „esély” főnév utalhat egy esemény vagy helyzet megvalósulásának a (bizonyos mértékű) valószínűségére. Azonban vonatkozhat azoknak a körülményeknek, feltételeknek a körülírására is, amelyek fennállása esetén az adott esemény megvalósulhat. Az „esély” szó továbbá utalhat siker, kínálkozó helyzet kilátására; valamint kedvezőtlen esemény megvalósulásának a valószínűségére is. Az „esély” kifejezés napjaink szóhasználatában tehát pozitívnak, semlegesnek vagy negatívnak tekintett esemény bekövetkeztére is vonatkozhat. Az „esélyteremtés” kifejezés azonban pedagógiai szövegek környezetben egyértelműen egy kíváncs, pozitívnak tekintett esemény valószínűségének a megteremtésére utal. Jelen tanulmányban a „teremtés” szó (lásd Gerstner, Horváth-Papp Zita és Kacsokovics-Reményi, 2022) emberi alkotó tevékenységre, létrehozásra utal az „esélyteremtés” szókapcsolatban.

Nyelvtani és célmeghatározási aspektus: az „esélyteremtés”-nek mindig van egy célja. Például: „esélyteremtés a továbbtanulásra”. E célhatározói szerkezet a nyelv segítségével fejezi ki azt a logikai viszonyt, amit az esélyteremtésről történő gondolkodás során figyelembe kell venni: az esélyteremtésnek mindig konkrét célja van, mégpedig egy preferált, kíváncs, tartott esemény (például a továbbtanulás). Ez azt is jelenti, hogy a jelen tanulmányhoz hasonló elméleti elemzések kivételével a gyakorlatban az esélyteremtés tervezése, megvalósítása esetében annak konkrét célját is meg kell határozni. Tekintve, hogy az „esélyteremtés” kifejezést több diszciplína is használja, az 1. táblázat több tudományterületre vonatkozóan demonstrálja az e kifejezés alkalmazásakor megjelölt jellemző célokat (a teljesség igénye nélkül, pusztán demonstratív jelleggel).

Diszciplína	Cél lehet például: esélyteremtés...
Neveléstudomány	• a hátrányos helyzetű tanulók továbbtanulására; • az inkluzív oktatásban való részvételre; • a digitális kompetenciák fejlesztésére.
Szociológia	• a társadalmi mobilitásra; • a munkaerőpiacra való belépésre; • a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére.
Antropológia, kulturális tanulmányok	• a kulturális identitás megőrzésére; • a közösségi részvételre; • az interkulturális párbeszédre.
Pszichológia	• a mentális egészség helyreállítására; • az önmegvalósításra, a tehetség kibontakoztatására; • a traumák feldolgozására.
Politológia	• a demokratikus részvételre; • a kisebbségi jogok érvényesítésére; • a politikai képviseletben való részvételre.
Sporttudomány	• a versenysportban való részvételre; • a mozgásalapú integrációra; • a mindennapi sportolásra.
Gazdaságtudomány	• a vállalkozásindításra; • a pénzügyi tudatosság kialakítására; • a gazdasági önállóságra.
Jogtudomány	• a jogi egyenlőség megteremtésére; • a hátrányos helyzetű csoportok jogérvényesítésére; • az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre.
Egészségtudomány / Orvostudomány	• az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésre; • a rehabilitációban való részvételre; • az egészségtudatosság fejlesztésére
Környezettudomány	• a fenntartható életmód kialakítására; • a környezettudatos döntéshozatalra; • a zöldgazdaságba való bekapcsolódásra.
Természettudomány és műszaki tudományok	• a tudományos kutatásokat finanszírozó forrásokhoz való hozzáférésre; • a tudományos kutatásokhoz való hozzáférésre; • a digitális eszközök használatára.
Művészetelmélet, művészeti tudományok	• a művészeti önkifejezésre; • a kulturális részvételre; • a kreatív iparban való érvényesülésre.
Hadtudomány	• a katonai pályán való érvényesülésre; • a honvédelmi ismeretek elsajátítására; • a tartalékos rendszerhez való csatlakozásra.
Informatika / IKT	• a digitális írástudás elsajátítására; • az informatikai szektorba való belépésre; • a kiberbiztonsági tudatosság fejlesztésére.
Hittudomány, Teológia	• a szabad vallásgyakorlásra; • a hitbéli identitás megélésére; • a teológiai képzéshez való hozzáférésre.

1. táblázat: Tudományterületi példák az „esélyteremtés” lehetséges céljaira vonatkozóan
Forrás: A szerző alkotása

Az esélyteremtés pszichológiai vonatkozásai

Lélektani megközelítésből az esélyteremtéssel kapcsolatos szándékok, értékpreferenciák és szerepek kapcsán minimálisan a következőket célszerű megfontolni:

Szándékosság: az „esélyteremtés” emberi beavatkozást feltételező cselekvés, ami ugyan megvalósulhat véletlenszerűen is – például: „egy pedagógus véletlenül olyat mondott, ami esélyt teremtett a diákjának arra, hogy sikeres üzletember lehessen” –, de pedagógiai, szociológiai, politikai kontextusban inkább szándékos, tudatos viselkedésről van szó. A pszichológiában a személyiség cselekvéses megnyilvánulását nevezzük viselkedésnek, s a szándékos viselkedést tekintjük magatartásnak. Egy ember a magatartásáért vonható felelősségre igazán – a (büntető)jog is másként kezeli a szándékosan elkövetett tetteket a például hirtelen felindulásból elkövetett cselekményekhez képest. Mindebből az következik, hogy az „esélyteremtés” olyan szándékosan megvalósított cselekmény is lehet, amiért

büntetőjogi felelősséggel is tartozik az azt megvalósító személy – különösen, ha az esélyteremtés módszere és/ vagy a kívánatosnak tekintett esemény jogi tilalmakba ütközik.

Szerepelméleti megközelítés: az „esélyteremtés” az alábbi szerepeket, szereplőket feltételezi:

- a) Az esélyteremtést kezdeményezők, a megbízók (például: állam, tanügyigazgatás, pedagógus, szülő, tanuló)
- b) Az esélyteremtést megvalósítók (például pedagógus)
- c) Az esélyteremtés célközönsége/ kedvezményezettjei/ nyertesei (például azok a diákok, akik számára haszonnal jár az esélyteremtő tevékenység)
- d) Az esélyteremtés szempontjából semleges személyek (akikre semmilyen hatással nincs az adott beavatkozás)
- e) Az esélyteremtés vesztesei (nem mindig létező szerep, bár néha vannak vesztesek, akikben azonban nem tudatosul, hogy „esélyteremtés” történt, s hogy ők azzal rosszul járnak. Fordítva is igaz lehet: előfordulhat, hogy az esélyteremtés célközönsége, ahelyett, hogy nyertesnek érezné magát, vesztesként gondol magára, például: esélyteremtő jelleggel kötelező korrepetálásra kényszerített tanulók, noha az érdekükben történik a beavatkozás, mégis vesztesnek tekinthetik magukat az adott helyzetben).

Mindez felveti az esélyteremtés szerepelméleti jellegű elemzési lehetőségeit is: a szerepek és a konkrét szereplők, a szerepelfogadás, a szerepküldés, a külső és belső szerepkonfliktusok, a szerepmegvalósítás, ismétlődő jelleg esetén pedig az emberi játszmák szempontjából is. Példa: egy saját – bár meglehet, hogy nem tudatosuló – szerepmeghatározása szerint önmagát az esélyteremtés bajnokának tekintő személy (legyen akár pedagógus, pszichológus, szociológus, politikus stb.) hátrányos helyzetű és/ vagy fogyatékossgal élő embertársait olyan szerepbe igyekszik bevonni, amelyben ők boldogtalannak, segítségre szorulóknak, önmagukon segíteni nem képes, tehetetlen alakoknak kellene, hogy tűnjenek, s amely szereppel ők nem tudnak és/ vagy nem akarnak azonosulni.

Értékpreferenciák és -dilemmák: egy esemény kívánatosságának a megállapításával kapcsolatos kihívások. Az esélyteremtés feltételezi, hogy a fókuszában álló lehetséges események kívánatossága eltérő, s ezt a kívánatosságot valaki – saját értékrendszere alapján – megállapítja. A kívánatosság megítélése során alkalmazott értékrendszer az egészen önös és szubjektív (pszichológiai, gazdasági, politikai) értékektől a társadalmi közjót, vagy akár a későbbi generációkra is vonatkozó közjót szolgáló értékekig terjedhet. Ez utóbbira kiváló példa a „fenntarthatóság” fogalma: „A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével együtt.” – lásd: az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) „Közös jövőnk” című jelentésében (Brundtland, 1987, 15; lásd még: Gyulai, 2012). Az események kívánatosságának az értékelése során konfliktusforrást jelenthet, ha nem minden résztvevő számára egyformán kívánatos egy-egy esemény. Az értékdilemmák körébe tartozik az egyes események feltételezett és a valódi kívánatossága, illetve rövid vagy hosszú távú kívánatossága közötti lehetséges ütközés is.

Az esélyteremtés matematikai, statisztikai aspektusai

Az „esély” matematikai statisztikai szempontból megragadható – például az alábbiak szerint:

Statisztikai megközelítés: ha pedagógiai szempontból egy eseményt (például tankötelezettséggel járó iskolai tanulmányok elkezdését, folytatását vagy sikeres befejezését) kívánatosnak értékelünk, akkor az azt is feltételezi, hogy más, konkurens események kevésbé

vagy egyáltalán nem kívánatosak (például az iskolakezdés megghiúsulása, iskolaelhagyás, lemorzsolódás). Ez azt feltételezi, hogy az esélyteremtést kezdeményezők (például az állam, a pedagógus stb.) tudatosan vagy kevésbé tudatosan legalább ordinális skálájú statisztikai változó lehetséges értékeinek tekintik a kívánatosságuk (!) alapján sorba rendezhető lehetséges eseményeket (például a legkívánatosabbtól a legkevésbé kívánt eseményekig rangsorolva azokat). Az ordinális skálájú statisztikai változók értékei egymástól megkülönböztethetők és nagyság (esetünkben: a kívánatosság nagysága) szerint sorba rendezhetők. Az értékek közötti különbség azonban változó vagy nem ismert (a „kevésbé kívánatos” és a „nagyon kevésbé kívánatos” értékek közötti különbség eltérő lehet, mint a „nagyon kívánatos” és a „legkevésbé kívánatos” értékek közötti különbség). Amennyiben két konkurens esemény egyformán kívánatos, akkor esélyteremtő/-növelő jelleggel vagy véletlenszerűen dönthetünk ezekkel kapcsolatban, vagy a kisebb erőfeszítéssel és hosszabb távon nagyobb hasznot előidéző esemény esélyét célszerű megteremteni (de ez máris azt jelenti, hogy mégsem egyformán kívánatosak az adott események, ami mégis megkönnyíti a döntést).

Játékelméleti megközelítés: Neumann János (1928), majd Neumann János és Oskar Morgenstern (1944) „The Theory of Games and Economic Behavior” (Játékelmélet és gazdasági viselkedés) című műve révén jött létre a matematikai, gazdasági és mára más diszciplínákban is jelentőséggel bíró kutatási terület, amit röviden játékelméletnek nevezünk. A játékelmélet fókuszában a racionális viselkedés, az ésszerű döntések meghozatalának a szabályszerűségei állnak. A játékelmélet komplex fogalomrendszeréből jelen cikkben csak egy gondolatot emelünk ki: a játékok lehetnek zéró vagy nem zéró összegűek. A zéró összegű játékban a résztvevők egymás kárára növelhetik a saját nyereségüket, míg a nem zéró összegű játékok esetében kölcsönösen is növelhetik egymás nyereségét és/ vagy külső forrásból is nyerhetnek javakat. Az esélyteremtés témakörét tekintve, amennyiben valakinek az esélyét növelem, hogy egy kívánatos esemény történjen vele (például bekerüljön egy nívós képzésbe, megnyerjen egy tanulmányi versenyt), és ez azzal jár, hogy ezáltal mások esélyét csökkentem ugyanezzel az eseménnyel kapcsolatban (például: csak korlátozott számú tanuló vehető fel a képzésbe, csak egy fő lehet első helyezett a tanulmányi versenyben), akkor zéró összegű játékhelyzetben gondolkodunk. Az esélyteremtés/-növelés ebben a kontextusban egyetlen főnek kívánatos, a többi „játékos” számára azonban nem az (100 versenyzőből 1 fő aranyérmes, ő nagyon boldog, de 99, tőle talán alig valamivel lemaradó versenyző nagyon nem az – különösen, ha a versenyeredmény növelné az esélyüket a továbbtanulási lehetőségeik tekintetében). A zéróösszegű játékhelyzetnek megfelelő szituációban végzett esélyteremtés összességében tehát a nyertes (kedvezményezett célközönség) számára nagyon pozitív „jó cselekedet”, a vesztes(ek) vagy legalábbis „nem nyertesek” számára azonban nem az – ez mindenesetre etikai terheket is ró az esélyteremtést kivitelezőkre (például: versenyszervezőkre). Nem zéró összegű versenyhelyzet ugyanakkor az, amikor teljesítménysávokat alakítunk ki, s akár minden résztvevő elérheti a legkiválóbb minősítést, amennyiben teljesíti az előírt kritériumokat (ez esetben egy tanuló úgy is lehet nyertes, hogy ezzel egyik versenytársa sem veszít). A nem zéró összegű esetre példa lehet a Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület és társszervező partnerei által rendezett ingyenes nemzetközi interdiszciplináris konferenciák, ahol minden résztvevő kap egy angol–magyar kétnyelvű igazolást a teljesítményéről (a prezentációjáról).

Valószínűségszámítási aspektusok: Esélyt abban az esetben lehet teremteni, ha egy esemény bekövetkezési valószínűsége nulla, hiszen ekkor kell „teremteni”, „létrehozni” az esélyt. Ebben az összefüggésben az esélyteremtés az esélynövelés speciális esetének, a nulla valószínűségről a nullánál nagyobb valószínűség irányába mozdulás esetének tekinthető. Az esélynövelés pedig általánosabb értelemben is használható: egy esemény megvalósulásának a kisebb valószínűségi

szintjéről egy nagyobb valószínűség irányába történő elmozdulásról van szó. Ha egy esemény bekövetkeztének a valószínűsége 100%, akkor az esélynövelés kifejezésnek sincs értelme, hisz nincs hova növelni a megvalósulás esélyét. A valószínűségszámítás szempontjából megjegyzendő még, hogy egy adott eseménykörrel (mondjuk az „év végi tanulmányi eredmény”-nyel) kapcsolatban bekövetkező lehetséges események (jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen szöveges minősítésű eredmény) egymást kizáró, egymással konkuráló események, amelyek egyedi valószínűségi értéke véletlenszerűséget feltételezve, százalékban kifejezve: $100 \cdot (1 / \text{lehetséges események száma}) = 100 \cdot (1 / 5) = 20\%$; a lehetséges események százalékban kifejezett összesített valószínűsége pedig pontosan 100%. Ebből az is következik, hogy az egymással nem konkuráló események más eseménykörhöz tartoznak (például az „év végi tanulmányi eredmény” eseménykörbe, és a „milyen ruhát viseljek ma” eseménykörbe). Ezek az eseménykörök azonban akár hatással is lehetnek egymásra (1. ábra).

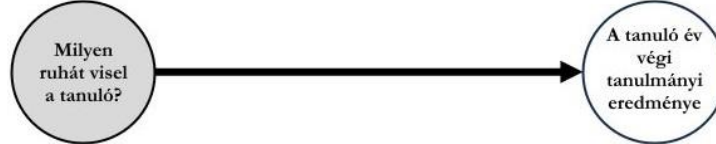
**ESEMÉNYKÖRÖK
KÖZÖTTI
KAPCSOLAT
JELLEGE**

ESEMÉNYKÖRÖK KÖZÖTTI KAPCSOLAT SZEMLÉLTETÉSE*

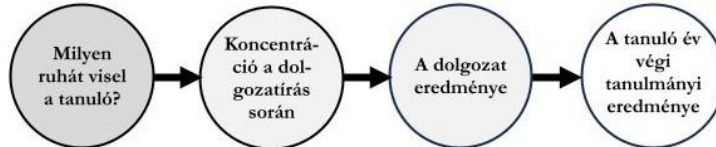
Nincs kapcsolat

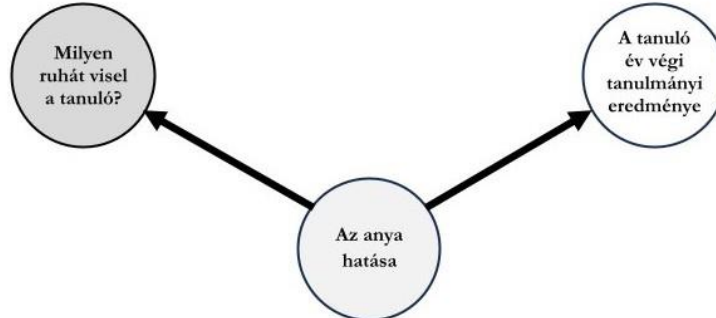
Közvetlen oksági kapcsolat

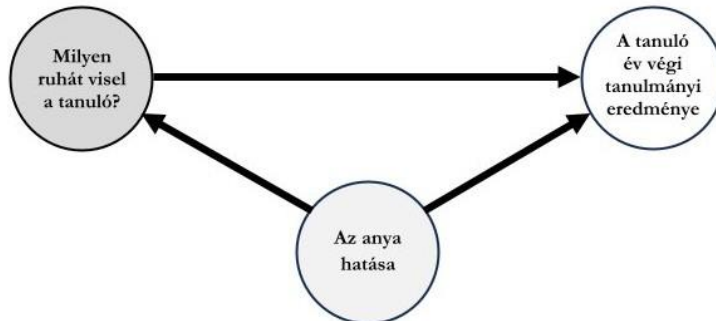
Közvetett oksági kapcsolat

Közös háttértényező hatása, oksági

Közös háttértényező hatás oksági kapcsolat mellett

Kölcsönhatás

*Eseménykörök és lehetséges konkurens eseményeik:

- „Milyen ruhát visel a tanuló?”: kényelmeset, nem kényelmeset
- „A tanuló év végi tanulmányi eredménye”: kiváló, jó, közepes, elégséges, elégtelen
- „Koncentráció a dolgozatírás során”: kiváló, megfelelő, nem megfelelő
- „A dolgozat eredménye”: kiváló, jó, közepes, elégséges, elégtelen
- „Az anya hatása” mint háttérfaktor: erős, közepes, gyenge hatást igyekszik gyakorolni a tanuló öltözködésére és/vagy tanulmányaira

1. ábra: Példák az eseménykörök közötti kapcsolatokra
Forrás: A szerző alkotása

Az esélyteremtés módszertani vonatkozásai

Az esélyteremtés megvalósítása, időzítése és oksági jellege alapján minimálisan az alábbi módszertani megállapítások tehetők:

Az esélyteremtés megvalósításának általános módszertani lehetőségei: az esélyteremtés két, egymást nem kizáró tevékenységgel érhető el. Az egyik a kívánatos eseményt előidéző feltételek biztosítása. A másik a nem kívánatos esemény(ek) háttérében álló feltételek megszüntetése, a kialakulásuk megakadályozása. Mindkét eset feltételezi azt, hogy: a) legalább nagyvonalakban sejtésünk van arról, hogy milyen feltételeket kell biztosítanunk vagy éppen megszüntetnünk az esélyteremtés érdekében; b) hatással lehetünk e feltételek mindegyikére vagy legalább egy döntő részére.

Időbeli beavatkozás szerinti megközelítés: amennyiben egy nem kívánatos esemény esélyét csökkenteni szeretnénk, akkor prevencióról (megelőzésről) beszélünk. Amikor egy nem kívánatos esemény már bekövetkezett, akkor intervenció (beavatkozás) jöhet szóba (2. táblázat).

IDŐBELISÉG: AZ ESEMÉNY...	AZ ESEMÉNY KÍVÁNATOSSÁGA	
	Kívánatos esemény	Nem kívánatos esemény
...még nem valósult meg	Esélyteremtés, esélynövelés: a kívánatos eseményt előidéző okok biztosítása	Prevenció (megelőzés): a nem kívánatos esemény oki háttérének lehetetlenné tétele
...már megvalósult	Esélyek tartós biztosítása: a kívánatos eseményt fenntartó feltételek (okok) tartós biztosítása	Intervenció (beavatkozás): a nem kívánatos eseményt fenntartó feltételek (okok) megszüntetése, mérséklése

2. táblázat: Az esélyekkel kapcsolatos négy műveleti lehetőség az esemény kívánatossága és bekövetkeztenek időbelisége alapján
Forrás: A szerző alkotása

Kauzális megközelítés: egy esemény létrejöttének spontán kialakuló vagy szándékosan előidézet ok-okozati háttere van. A kívánatosnak tartott eseményhez vezető ok(ok) biztosítása növeli az esemény bekövetkezésének az esélyét, míg ezen ok(ok) megakadályozása csökkenti az esemény megvalósulásának a valószínűségét. Kérdésként merül fel, hogy ha valaki esélyteremtésre törekszik, akkor a kívánatos esemény háttérében álló közvetlen ok(ok) biztosítását tudja-e megvalósítani, vagy az időben/ oksági láncban a kívánatos eseménytől távolabbi ok(ok) kontrollálására képes. Előfordulhat, hogy bölcs előrelátással viszonylag kis idő-, energia-, pénzbeli ráfordítást igénylő beavatkozással lehet egy egész eseménysor kialakulásának az esélyét módosítani, míg a már (majdnem) kialakult nem kívánatos esemény megakadályozása ehhez képest óriási terhekkel járhat. Oktatási vonatkozás például: a kisgyermekkortól végzett tudatos nevelés kedvező felnőttkori hatásokkal járhat.

A kauzális megközelítés gyakorlati felhasználást azonban nehezítik az alábbi körülmények: a) az ok-okozati összefüggések nem mindig egyértelműek; b) a múltbeli okokra nincs hatásunk; c) a jövőbeli okozati viszonyok sokszor valószínűségi becslésen és nem bizonyosságon alapulnak, és általunk nem kontrollálható körülmények is befolyásolhatják; d) egy összetett okozat olykor számos ok kölcsönhatásától függ (a multikauzalitás megnyilvánul például abban, hogy a humán intelligenciát több ezer gén és a környezeti faktorok kölcsönhatása alakítja, s

ezekre napjainkban nincs teljes körű ráhatásunk); ugyanazt az okozatot (például sírást) több különböző ok is kiválthatja (például testi bántalmazás, pszichoterror, meghiúsultság, öröm); az emberek esetében ugyanaz az ok (például: egy erkölcsi példabeszéd, moralizáló tanmese) más és más okozattal járhat (a felemelő katarzisz megélésétől a közönyön át a teljes pszichológiai ellenállásig terjedő széles skálán reagálhat a közönség).

Az esélyteremtés etikai, jogi, fogyasztóvédelmi szempontjai

Az esélyteremtésre irányuló törekvésnek komoly etikai, jogi, valamint fogyasztóvédelmi és minőségbiztosítási vonatkozásai is vannak:

Etikai/ jogi megközelítés: kérdésként merülhet fel, hogy ki és milyen etikai vagy jogi alapon dönthet arról, hogy: a) melyik események; b) milyen szempontból; c) mennyire kívánatosak; és d) kik; e) kikkel kapcsolatban; f) milyen tevékenységet és hogyan; g) milyen áron; h) meddig, mennyi időn át; i) hol végezhetnek a kívánatosnak tekintett „esélyteremtés” érdekében, akár a célközönség nyilvánvaló akarata ellenében is.

Fogyasztóvédelmi szempontok: a kedvezményezett célközönségnek (például a tanítványoknak, a választóknak, az alkalmazottaknak stb.) mint fogyasztóknak esélyteremtést ígérők nem kötelesek a kívánatos esemény bekövetkeztét garantálni (hacsak nem ezt ígérnek), hanem annak az esélyét kell nulla bekövetkezési valószínűségnél magasabb szinten tartani. A „fogyasztók” (a már említett célközönség és/ vagy az esélyteremtést megrendelő szervek, személyek) felé pedig egyrészt tisztességes tájékoztatást nyújtani az esélyteremtés céljáról, módjáról, időbeli és gazdasági aspektusairól, aktuális helyzetéről, várható sikeréről és eredményéről, s arról, hogy például a célközönségnek mi a feladata, ha valóban élni akar a számára nyújtott eséllyel és/ vagy mi a teendő akkor, ha nem kívánt élni az adott eséllyel. Másrészt felmerül annak a kérdése is, hogy mennyi időre és mire vállalható garancia az esélyteremtők részéről, meddig képesek fenntartani az esélynövelő körülményeket, s pontosan mik ezek a körülmények.

Minőségbiztosítási megközelítés szempontjából olyan kérdések merülnek fel, mint: Hogyan biztosítható, hogy az esélyteremtés valóban elérje a kitűzött célját? A célközönségének minden tagja számára biztosíthatók az esélyteremtés feltételei? Ki hasznosíthatja az esélyteremtést (például: ki kerülhet be egy felzárkóztató vagy tehetséggondozó programba)? Hogyan mérhető az esélyteremtő beavatkozás hatékonysága?

Záró gondolatok

Az első olvasásra talán egyszerű és pozitív töltésű „esélyteremtés” fogalom valójában számos implicit tartalommal és sajátos korrelátummal jellemezhető. Csak jó szándékkal remélhető, de nem bizonyítható, hogy mindenki, aki az esélyteremtésre, általa mások (például diákok) sorsának a megváltoztatására törekszik, legalább intuitív szinten tisztában van mindezekkel, s valóban felelős döntéseket hoz – azok bevonásával és hozzájárulásával, akikért tenni akar.

A tanulmány bírálati folyamaton ment keresztül.

Felhasznált irodalom

Brundtland, Gro Harlem (Ed.) (1987): *Our Common Future*. New York: Oxford University Press.

Gerstner Károly–Horváth-Papp Zita–Kacskovics-Reményi Andrea (szerk.) (2022): *Új magyar etimológiai szótár – online kiadás*. MTA Nyelvtudományi Intézet/HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest. URL: <https://uesz.nytud.hu/index.html?uuid=d18b3a76-7c44-1014-a8d2-ae24c20aeb7e> (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

Grétsy László (2002): Esély-latolgatás. *Magyar Nemzet*, 2002.04.19. URL: <https://magyarnemzet.hu/archivum-archivum/2002/04/esely-latolgas> (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

Gyulai Iván (2012): *A fenntartható fejlődés. tananyag döntéshozók számára. I. rész*. Budapest, Magyar Természetvédők Szövetsége. URL: https://mtvsz.hu/dynamic/fenntart/ff_afenntarthatofejlodes.pdf (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

Ittész Nóra (szerk.) (2021): *A magyar nyelv nagyszótára: Em-ez. VIII. kötet*. Budapest, Nyelvtudományi Kutatóközpont. URL: <http://nagyszotar.nytud.hu/dictsearch.html?query=esely> (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

Magyar etimológiai szótár. Esély szócikk. URL: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/e-e-F1E41/esely-F1F7C/> (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

Voltaire (1764): *Dictionnaire philosophique. Miracles*. URL: [https://fr.wikisource.org/wiki/Dictionnaire_philosophique/Garnier_\(1878\)/Miracles](https://fr.wikisource.org/wiki/Dictionnaire_philosophique/Garnier_(1878)/Miracles) (Letöltés ideje: 2025.06.02.)

von Neumann, John (1928): Zur Theorie der Gesellschaftsspiele. *Math. Ann.* 100, 295–320 (1928). Doi: <https://doi.org/10.1007/BF01448847>

von Neumann, John – Morgenstern, Oskar (1944): *Theory of games and economic behavior*. Princeton (NJ), Princeton University Press.